

Balczó András: Szervusztok, szeretettel üdvözöllek Benneteket. Engem Vasbányai tanár úr egy beszélgetésre hívott, ennek szeretnék eleget tenni. Hogy a beszélgetést megkönnyítsük, megindítsuk, azt hiszem, az a legjobb, hogyha valami kérdések, gondolatok van, ami a filmhez kapcsolódik, vagy esetleg nem is kell szorosan a filmhez kapcsolódnia, örömmel válaszolok rá. Nemcsak kérdést lehet intézni hozzám, hanem a véleményeket is el lehet mondani. Nem kell egyetérteni velem. Jó lenne, ha egy közös gondolkodás indulna meg, és jó lenne, ha egyikünk sem ragaszkodna mereven ahhoz a gondolathoz, amit önmaga a legigazabbnak tart. A beszélgetés akkor jó, hogyha a partnerek nyitottak, és el tudják képzelni azt is, hogy a felfedezett igazságokon túl van még igazság. Ilyen nyitottnak lenni az jó dolog bizonyos szempontból, kiszolgáltatott egy másik szempontból. Kiszolgáltatottságot jelent. De a kiszolgáltatottságnak vannak értékei, mert a dolgokat meglátni sohasem a legerősebbeknek adatott meg, sohasem azoknak, akik hatalommal, nagy hatalommal rendelkeznek, fegyverrel rendelkeznek, vagy nagy öklökkel rendelkeznek. A gyengébbeknek mindig könnyebb volt rájönni arra, hogy mi igaz, és mi hamis. Tehát ehhez a kiszolgáltatottsághoz, a magunk kiszolgáltatásához kívánok mindannyiunknak erőt. Tehát bármilyen kérdések van, örömmel válaszolok. Nem akarok... az előző másfél órában én beszéltem egy archív filmen, ez már idestova tíz évvel ezelőtt készült film, talán idejét is múlta egy kicsit, és ha most készülné egy film, aminek én lennék ugyanígy az alanya, mint ennek a filmnek alanya voltam, akkor nyilván most már másat kellene mondani. De lehet, hogy volt benne olyan, amit időtől függetlenül közölni kellett. Minden időben és minden helyzetben megvan az a mondat, amit ki kell mondani, és megvannak azok a mondatok, amiket vissza kell tartani. És a tettekre ugyanez vonatkozik. Van, amit meg kell tenni, és van, amit tilos megtenni, és ami ezt befolyásolja, meghatározza, és helyessé vagy helytelenné teszi, az a mindenkori égető szükségnek való megfelelés vagy meg nem felelés. És hogy mikor mi az égető szükség, az állandóan változik. Egy szomjazónak nem enni kell adni, és az éhezőnek nem inni kell adni, hanem fordítva. Manapság talán az egyik legnagyobb gond az, hogy az emberek nem azt mondják, amit gondolnak, hanem azt mondják, amit kigondolnak, és olyat tesznek közzé, amely nem jelent hátrányt, egzisztenciális hátrányt. Márpedig az igazság, a felismert új, az nem kötődik mereven ahhoz, hogy mi hoz hasznot és mi nem hoz hasznot. Az igazság a szavam kíván lenni. És az igazságot – a valóságot más fordításban –, a valóságot az tudja meglátni, az veszi észre jobban, aki szabad. Esetleg a saját terveitől, saját elképzeléseitől, de leginkább a saját előéletétől és jelenétől. Ez a legnehezebb mutató, attól szabadabbá válni. Mert a szabadság az is olyan kétélű fegyver. Szabadnak lenni ugyanaz, mint nyitottnak lenni. Kiszolgáltatottságot jelent. És az ilyen természetű kiszolgáltatottságban feltétlenül szüksége van az embernek arra, hogy valamiféle védelmet élvezzen. És ezt a védelmet megtalálni, ami a szabadságot nem elveszi, hanem felfokozza, nagyságrenddel növelni, tulajdonképpen ez az ember élete célja is kell legyen. Az ember egy nagy hiánnyal születik. Valami hiányzik az ember életéből, amikor a világra jön. És azt a leglényegesebbet megtalálni, amire az ember érzi magában a vákuumot, azt érdemes célnak tekinteni. Mindig tovább mondom, hogyha nem jönnek kérdések. Tessék parancsolni.

– Szeretném megkérdezni, hogy most mit csinál, hol él, és mit csinál a fia? Sportol-e?

B. A.: Nyugodtan tegezzetek engem a köztünk lévő korkülönbség ellenére. Jelenleg szellemi szabadfoglalkozású van a személyimbe legalábbis beírva, lent hagytam a ruhatárban. Kicsit

visszább mennék, hogy ezt indokoljam vagy érthetőbbé, vagy elfogadhatóbbá tegyem. A film 1977 májusában került bemutatásra, tehát kilenc évvel ezelőtt. Utána egy esztendőn keresztül, közben egy esztendőn keresztül voltam állás nélkül, és egy év után, amikor hallottam, hogy az Országos Lótenyésztési Felügyelőség egy státuszt létesít, belovaglói státuszt, akkor én erre jelentkeztem. És fel is vettek belovaglóknak az öttusaistállóba. Az Országos Lótenyésztési Felügyelőség adja a lovakat az öttusasport számára kipróbálás céljára és versenyzés céljára. Azért mentem ebbe az állásba, mert úgy gondoltam, hogy ez az egyetlen olyan állás, amelyben nem követem el a magam eladása hibáját. Sok hibát elkövettem az életemben, gondoltam, hogy ebben most már megpróbálok nem hibázni. És amikor odamentem ebbe az én viszonyaim között egy ilyen portási állásba, akkor jöttem rá, hogy a döntés jó volt. Már csak abból is rájöttem, hogy az ellenségeim elkezdtek bosszankodni azon, hogy én jöttem erre az állásra. Tudniillik ebben az állásban látszott, hogy valami nem stimmel itten a sportágban, ha a Balczó itt belovagló, akkor valami nem lehet hogy... szóval valami rendetlenségben... vagy valami nincsen rendben. És meg is próbáltak onnan engem, amennyire lehet, kipiszkálni, de ez nem sikerült. Hat éven keresztül voltam belovagló, sok előnye volt még amellet, hogy én szerettem a lovakat, lehet mondani, hogy talán szeretem, de inkább múlt időben beszélek róla. Azonkívül egy szabadtéri foglalkozás volt, mert nem volt fedett lovarda, télen is szabadban kellett mozogni, de ez egészséges volt. Akkor a lovaglás kérdésében néhány év után kevésbé tudtak volna eladni engem, mint az előzőek során, mert ha akartam, ha nem akartam, négy-öt ló naponta történő lelovaglása közben az ember tanul. Azonkívül, ha meghívtak egy ilyen beszélgetésre, mint ez a mostani is például, nagyobb joggal mondtam az embereknek azt, hogy a meggyőződésüket kövessék, még akkor is, ha ez hátrányokkal jár. És nem tudok sorrendet megállapítani az ott-tartózkodásom hasznai között, de valószínűleg ez volt a legnagyobb haszna, hogy valamiféle sorsfedezete volt annak, amit mondtam vagy amit szerettem volna mondani. Hat év után rájöttem arra, hogy elfogytak az energiáim ahhoz, hogy az öttusasporttal foglalkozzak. Én úgy gondoltam, hogy a sportágban így tartózkodva az alkalmasságomat őrzöm meg egy későbbi pillanatra, amikor azt mondják, hogy tessék, akkor próbálja meg Balczó sporttárs vagy elvtárs vagy akármi. És úgy gondoltam, hogy a sportágban, amit nekem el kell végezni, az egy egyszerű feladat, nem valami tohobavohu, a meleg víznek a feltalálása. Az is egy közösség, amelynek a csúcsára vagyok helyezve, az a közösség olyanná váljék, pontosabban a benne lévő emberek, hogyha el akarják nekik adni a 2×2-t 3-ban vagy 5-ben, akkor ne vegyék meg. Négyben vegyék meg a 2×2-t. Ne mondják a fehérre, hogy fekete, se azt, hogy szürke, helyette mondják azt, hogy fehér. És úgy gondoltam, hogy én az öttusasporthoz vagyok valahogy kitalálva, rendelve vagy kiválasztódva, és itt kell nekem azt visszaadni annak a közösségnek vagy társaságnak vagy nem tudom, hogy fogalmazzak. Talán az a legjobb, hogy a nemzetnek az öttusasporton keresztül kell visszaadnom azt, amit az előzőek során kaptam azoktól, aki közelebbről vagy távolabbról figyelték a tevékenységemet. És drukoltak nekem, és tudom, hogy sok energiát kaptam az ismeretlenek rám figyeléséből is. És valami kényszerű visszaadási tartozásérzetem volt. És hat év elteltével úgy éreztem, hogy már azok az energiák, amik nekem rendelkezésemre álltak ebben a jegyben, gyűrűben várakozásra, azok elmúltak. Beleképzeltem magam, nagyon érdekes volt, akkor jöttem rá, mikor mentem egyszer a munkahelyemre metróval. A Kossuth tér mellett laktam, metróval mentem a Keleti pályaudvarhoz a Nemzeti Lovardába. És a *Sportot* olvastam a metróban, és lapozgatok ott, látom, van egy öttusacikk, mert az aláírásából, a fényképből láttam, aztán továbblapoztam. Néztam, tenisz, úszás, atlétika satöbbi. És mikor továbblapoztam, akkor hirtelen megdöbbsentem. Leeresztettem az újságot a kezembe, és rájöttem, hogy engem már az öttusa nem érdekel. Mert az előzőek során ilyen velem nem fordult elő, hogy egy öttusacikk ott van, és ne olvassam el. És akkor megdöbbsentem. És rájöttem arra, hogy valami bennem, mint egy spulniról a cérna, legom-

bolyodott. Valami elmúlt. Van, akinek a haja hullik ki, van, akinek a gyomorsava múlik el a táplálkozáshoz, nekem az energiám és ambícióm múlt el arra, hogy az öttusasporthoz azt a feladatot elvégezzem, amire, úgy gondoltam tíz évvel korábban, meg esetleg még fél évvel korábban is, hogy van energiám, van ötletem, van elképzelésem, és van hivatásom. Van hozzá küldetésem. És amikor ezt észrevettem, akkor, nem ment túl egyszerűen, de viszonylag hamar mentem a munkahelyi főnökhöz, és kértem a könyvemet. Amikor elmondtam, hogy miért jöttem, mi az indítéka a távozásomnak, megértette. Csak azt nem értette meg, hogy miért pont szeptember 14-én jöttem be. Mondtam, hogy most gombolyodott le a cérnám. Mihez kössöm? Hónap végéhez? Mindenesetre eljöttem, és miután eljöttem, valami igen felszabadult érzést volt rajtam. És azóta is az van. Pedig egy elég bizonytalanba ugrottam bele, mert nem azért jöttem el onnan, mert valami zűrszerűbb állás csábított volna. Ez sötétbe ugrás volt, de miután eldőlt bennem, hogy nem akarok tovább tevékenykedni az öttusasporthoz sem főfoglalkozásban, sem mellékfoglalkozásban, sem társadalmi állásban az életem hátralévő részében, valami bennem feloldódott, valami addigi feszültség. És azóta sem gondoltam arra, hogy nekem vissza kellene mennem, és meg kellene próbálnom még valamit csinálni, hátha valamit lehetne. Úgy gondolom, hogy egyetlen menyasszonynak sem róhatja fel senki azt, hogyha tíz évig vár jegyben, gyűrűben a vőlegényére – különösen, ha tudja, hogy a vőlegénye a kocsmában van egész nap, és őt meg se látogatja –, tíz év után visszaküldi a jegygyűrűt, és ha valaki azt mondja neki, hogy Rózsikám, még egy öt évet tegyél rá, hátha a Jóska meggondolja... nem kötelessége szerintem még öt évet várni. Különösen akkor, ha egy szebb vőlegény közeledik, egy szebb vőlegény jön. Olyan, aki nem a kocsmában van. És amikor végre ezt eldöntöttem, megkaptam a munkakönyvemet, vettem egy demizson bort, bevittem a munkatársaimnak, és kitöltöttem nekik, meg magamnak is, és aztán elváltunk. A sarkantyúmat, csizmámat, a lovas sapka használata kötelező bizonyos helyzetekben, versenyeken, pálcámat szétszegttem, mindenkinek valamit, és a magam részéről a dolgot lezártam. Akkor ültem utoljára lovon. De nincsen vágyódás valahogy bennem, kinőttem a lovaglást. Ha lovas embernek mondom, az megsértődik, mert vádiratnak érzi a saját maga számára azt, hogy ezt mondom. Nem köt már az öttusához ilyen vonzódás, mint például a lovaknak a szeretete. És miután eljöttem, utána, furcsa módon, talán véletlennek nevezhető, de nem az, nagyon sok meghívást kaptam ilyen filmankétra, élménybeszámolóra, közönségtalálkozóra, vagy filmmel, vagy film nélkül. És fél év alatt tudtam igazolni havi 2500 forintos átlagjövedelmet. És ennek alapján – másnak is, bárkinek közületek, ha ezt tudja igazolni – beütik a személyijébe a szellemi szabadfoglalkozású mivoltot. És azóta én szellemi szabadfoglalkozásúként létezem. Addig kicsit kellemetlen volt, mert nem volt a személyimbe beírva semmi, a rendőri inzultusok ellen nem védett egy állás. Gondolkoztam is azon, hogy szabad-e nekem ebből... szabad-e ez alá a fedezék alá bemenni, hogy szellemi szabadfoglalkozású, be legyen ütve a személyibe, de aztán úgy gondoltam, hogy lehet nyugodtan, mert igaz. Az igaz, hogyha meghívják valahová, és ott közlekedési vagy fellépési díjat kapok, és oda van írva, hogy foglalkozása vagy munkahelye, én azt szoktam beírni, hogy Magyarország. Olyan sok helyre hívnak – vagy régebben, most már ritkulnak a meghívások –, olyan sok helyre, az ország különböző részeibe, hogy jó lelkiismerettel írom be, hogy Magyarország. Valahogy ez a közösség, a közösségnek ez a nagyságrendje jutott nekem az utóbbi években ilyen anyagul vagy területül. Tehát szellemi szabadfoglalkozású vagyok. Jelenleg egyébként dolgozni dolgozom bőven, mert Budakeszin építkezem, és ottan elég sok munkát lehet végezni egy embernek, aki föl tud emelni öt-tíz téglát. Kicsit hosszabban válaszoltam talán, de más kérdésnek elébe mentem. Parancsolj...

Még most jut eszembe egy kérdés, hogy mit csinál, sportol-e a kisfiam? Nem sportol a Marci. Talán az a mérgezés is megártott neki, hogy jön egy ember, akit én jól ismerek, de hát a gyerekeknek idegen, megsimogatja a fejét, na, Marcikám, Te is olyan jó sportoló leszel, mint

apuka, meg anyuka? Szegény... Már nem, nem akarok. És nagyon szellemesen akart kérdezni az illető, de szegény mindent akar már, csak versenyezni nem. Jár síelni a Normafához többedmagával, és mondták neki, hogy gyere, Marcikám, jövő szombaton vagy vasárnap, mert lesz verseny. Kitűznek ilyen sítobokat, és közte így le kell menni. Verseny? Nem. Mondta, hogy szeretne síelni, de versenyezni nem. Szóval valahogyan amiből bennem több volt, az belőle hiányzik. Vagy ami a feleségemben és bennem együtt volt, az kivonódott, nem összeadódott, hanem kivonódott. Annyi maradt benne. A kérdésed, bocsáss meg, hogy van-e már...

– Mondtad, hogy vannak új vőlegények, akik szebbek ... (nem lehet érteni)

B. A.: Ami a tevékenységbeli helyemen levést illeti, én úgy gondolom, hogy egy-egy ilyen beszélgetés, amire nekem el kell mennem, ez a munkám, ez a küldetésem most. Hogy mennyi van belőle, mennyi nincs, nem az én kezemen van. Csak azt tudom, hogy két ilyen beszélgetés között nekem készülnöm kell egy ilyen találkozásra. És nem úgy, hogy próbálok mondatokat megszűlni, hanem a közbejövő események, amikor dönteni kell igennel, nemmel, amikor szólalni kell, amikor valami kényes helyzetbe kerülök, az akkori magatartásaim, az akkori lépéseim, döntéseim az alkalmasságomat lopják vagy szaporítják. Tehát nincs egy olyan tételes készülés bennem, az általános érdeklődésen, ami irodalom vagy a hit irányában van, azon túl nem érzek kötelességet, nem tudom én, szövegek betanulására vagy hasonlóra. Ami az új vőlegényt illeti, ebbe a helyzetbe, amibe akarva-akaratlanul kerültem, erőket tapasztalok a hit területein. Én úgy gondolom, hogy ha valaki ezt a sötétbe ugrást vagy a sötétbe ugrásnak sorozatát akarja végezni, akkor szüksége van arra, hogy a hitét valahogy ápolja, működtesse, a lénye mélyén eltemetett ajtót letakarítsa, mert az Ószövetségben van így, a Bibliában, hogy „bölcseesség került, az Istennek félelme”. És ha valaki nem kezdi el magát teremtménynek tekinteni, akkor nehezebb a harcát végigjárnia. És úgy megy, csupasz kézzel megy az oroszlanok barlangjába, abba az úgynevezett szabad világba, ahol csak az elveszés vár rá. Az ember, ha kiszakítja magát abból a lehetőségből, amit az Isten felajánl neki, akkor nem a szabadságba megy, hanem olyan erőnek, olyan hatalmaknak, szellemi hatalmaknak a befolyása alá kerül, ami sokkal erősebb nála. Egyetlen erő van, ami ebben a szabadságban a visszatalálást és a még nagyobb szabadságot megadja. Az, amit az Isten fölajánlott az embernek Jézuson keresztül. Ez most így, elmondva nyilván nem érthető. Esetleg hosszú idő kell ahhoz, hogy valaki elfogadja vagy megértse azt, hogy mi ennek a lényege. Talán egy nagyon nagyfokú elkeseredés kell hozzá. Talán olyan előadás meghallgatása, amely nagyon erre irányított előadás. Talán olyan embernek a beszédét, aki azzal van felfegyverezve, hogy az ebbeli homályokat eloszlassa. De én azt tapasztaltam, hogy az ember az életét nem tudja megoldani önerejéből, mert nagyobb feladat elvégzésére vagyunk hivatva, mint amire nekünk erőnk van. Ehhez kell folyamodnia az embernek a teremtetőjéhez, illetve az érthetővé vált másához, aki Jézus. Mert az Isten az érthetetlen. Gyerekek halnak meg, háborúk vannak, ártatlanok pusztulnak – nem értjük. De az van a Bibliában, hogy az én gondolataim nem a ti gondolataitok, és az én utaim nem a ti utaitok. Vagyis az Isten az agyunkkal nem utolérhető. Érthetővé Jézuson keresztül vált. Amit mondott, és amit csinált, az teljesen összhangban van. És azt kipróbálni, abba az irányba elindulni, én úgy látom, hogy az egyetlen menedék. Ez az észak-nyugati átjáró. Talán az egész előéletem azért volt, hogy erre a talán igen kevésre, de rájöjjenek. Parancsolj...

– Két kérdésem lenne. Az egyik, hogy én úgy érzem, hogy amióta kiszorulsz a cselekvésből, azóta fektetsz nagyobb energiát a hit kérdésébe. A kettő között megértem az összefüggést. Ezzel kapcsolatban azt szeretném mondani, hogy én akkor épp katona voltam, amikor

Számunkra, amikor én voltam katona, az éppen az emberi akaratnak a volt, és főleg annak az akaratnak, amit az ember saját maga Úgyhogy én itt ellentmondást gondolok magamban. (nem értem)

Nekem ez az egész, nekem a sportban, amit elértél

nekem az emberi tevékenységnek és az emberi akaratnak a diadala volt, mindenféle ezt pártoló, akár politikai állomás...

És én úgy érzem, hogy ez egy...

De ez megérthető összefüggés, hogy amint kiszorul valaki az aktív cselekvés lehetőségéből, úgy vonul hátra az úgynevezett

De ez, mondom, ez teljesen... mindenki úgy csinálja, ahogy gondolja, csak én ezt a kettőt nem értem, hogy ha valaki az életének egyik részében az emberi cselekvés

akkor nem látom az átmenetet, hogy hogy engedheti ki, vagy miért adja át egyáltalán magát egy saját akaratán kívüli dolognak.

B. A.: Úgy gondolom, hogy ha valakit nem dobnak be a mélyvízbe, az nem kezd el csapkodni, nem kezd el tanulni úszni. Énnekem a cselekvésből való kiszorulásom... nem én voltam ki sértődötten. Én annyi kompromisszumot vállaltam a versenyzésem befejezése után, amitől egy átlagos lónak szívinfarktusa lenne. Csak nem akarok nagyon belemenni a különbségtételbe, a kompromisszum és az elvtelen megalkuvás közötti nagy különbség érzékeltetésébe. Mert a kettő között különbség van. Van, ahol lehet az embernek kompromisszumokat kötni, és kell is. Viszont vannak bizonyos dolgok, ahol a kompromisszum egyértelműen árlás. És a kettő között különbséget kell tenni, és észre kell venni, vagy igyekezni kell figyelni, vagy ébernek lenni arra, hogy ne csapja be az embert a környezete, a sorsa, az élete alakulása. Vannak helyzetek, amikor nem lehet. $8 \times 8 = 64$, itt semmiféle toleranciának nem szabad lenni. Nem lehet az ember engedékeny. Az 64, akkor is, ha a kutya belelép a kovácsba. És vannak az ember belsejében ilyen biztos pontok, hogy én ezt nem mondhatom ki, mert akkor valami árulást elkövetek. De aztán mikor odakerül a sor, mégiscsak kimondom – a saját életemből is tapasztaltam –, kimondom, megteszem, mert a környezetem is ezt teszi, és ezt tartja helyesnek éntőlem is. Pedig én tudom, hogy kilenc az egyhez vagy tíz az egyhez vagyok azzal, hogy ez nem becsületes. És nekem, miután a versenyzést abbahagytam, úgy alakult a sorsom, hogy... szóval meg sem kérdeztek annak ügyében, hogy a cselekvésben becsületes körülmények között benne akarok-e maradni vagy nem, annyira kérdeztek meg engem, mint Téged. És ez azért túlságosan drasztikus helyzet ahhoz, hogy én elkezdjek megpróbálni lavírozni. Tehát egyszer csak kívül találtam magam. És az kétségtelen, hogy a cselekvés, az a cselekvés, amit az ember szeret csinálni, amiről úgy gondolja, hogy tudja is, amiről úgy gondolja, hogy leginkább hasznára van a közösségnek, ez a cselekvés jelent az embernek valamiféle olyan létállapotot, amikor nem kényszerül arra, hogy a nagyobb, a szélesebb és teljesebb igazságot elkezdje keresni. Ha valakit bevágnak a börtönbe, akkor van ideje gondolkodni. Hát énnekem is a sorsom egy ilyen helyzetet hozott, hogy volt időm gondolkodni, keresni. Én úgy gondolom, hogy eljutottam a lehetőségeim határához. Egy falig mentem el egy bizonyos területen. És akkor jöttem rá arra, hogy azt, amire az ember önerejéből elegendő, az kevés. Annál több kell. És ez terelt engem abba az irányba, hogy megnézzem, hogy mit akar az Isten az emberrel, és mit nem. És az emberi... az az akarás, az a tenni vágyás, az az erőfeszítés, arra való adottság és képesség nem hiszem, hogy kiment volna belőlem egyik napról a másikra. Az bennem volt, és helyet keresett magának. Csak úgy gondoltam sokszor, amikor nem tudtam, hogy mi a helyes döntés, hogy elég tájékozódólag, hogy mit tilos megcsinálni. És ha a tilosakat az ember tilosnak minősíti, és nem teszi meg, akkor valami út kezd szűkülni az ember számára, és az eligazodás kezd könnyebb lenni. Ezt nem lehet, ezt sem lehet, marad ez lépni. Ezt nem lehet, ezt nem lehet,

marad ez lépni. És valami megindul. Valami... valami... mintha iránytűt kapna az ember a kezébe. És egy idő után azok a javasolt és kezdett, ezt nem, ezt nem, ezt lehet, ezt meg muszáj. Tehát akkor a muszájt kell csinálni, a szükségét kell kielégíteni. József Attila mondja valahol, valamelyik prózájában, hogy én azt akarom, ami kell. Nem azt mondja, hogy van sok lehetőségem, és jó dolgot nem csinálhatok, hát valamit majd próbálok ügyeskedni. Azt mondja, hogy amit kell. A szükségét fejezi ki, a szükség kielégítésének a mondata. Jézus úgy mondja, hogy éheztem, ennem adtatok. Szomjaztam, innom adtatok. Fogoly voltam, meglátogattatok. Mezítelen voltam, felruháztatok. Tehát mindig azt kell megtenni, kielégíteni, ahol szükség van. És ennek a nemzetnek, úgy látom, hogy nem arra van szüksége, hogy olimpiai aranyérmekkel büszkélkedhessen. Sokkal nagyobb bajban van, mintsem ebben az irányban igyekezzen továbbmenni. Akkor, amikor abba az irányba mentem, akkor jött, hogy aranyérmeket termeljek ki, akkor az volt a meggyőződésem, hogy azt kell csinálni. Parancsolj...

– Ezzel kapcsolatban ...

hogy az ember, ha valamit csinál, akkor igyekezzen jól csinálni, és viszonylag ... igyekezzen egy olyan értékrendben mozogni, ami időt álló, értékálló. Ezért akkor ezt úgy lehet... én úgy szűrtem le magamban, hogy a film tanulsága az, hogy az élsportot csak úgy lehet csinálni, hogy a tiszta a levegő. Márpedig én úgy gondolom, hogy a sportot nem lehet az egész társadalomtól elválasztani, tehát akkor egyrészt értelmes tevékenységet mindenhol ott lehet csinálni, ahol tiszta a levegő. Tehát az értelmes emberi munkának is ott van értelme, ahol az egész társadalomban tiszta a levegő. Ez az egyik. A másik pedig, azt mondom, az élsporttal kapcsolatban, hogy úgy ítéled meg, hogy nincs egyáltalán a tömegsportnak ilyen népsport jellegű, ilyen alap... ilyen alapkifejezéseket használsz, tehát akkor a testmozgás az mindenkinek jó lenne, mindenkinek ajánlatos, de nincs szükség ilyen látványos versenyekre, ahol direkt olyan személyeket termel bizonyos társadalom vagy társadalmi csoport, amelyek ezekkel a versenyekkel elvonhatják esetleg a figyelmét az embereknek más problémákról,

Tehát tulajdonképpen az élsport felesleges, hanem legyen nagyon jó színvonalú tömegsport. Ez a véleményed most?

B. A.: Ami az első kérdést illeti, a tiszta levegő kérdését, arra nem lehet számítani, hogy olyan közegbe kerülünk, ahol minden tiszta, és minden rendben van. Erre még talán néhány évtizeden keresztül nem kell gondolnunk, nem kell erre készülni, hogy tiszták közé megyünk, tehát legyünk mi is tiszták. Arról lehet szó, hogy felfedezzük azt a sok homályt, zavart, tájékozatlanságot a világban, amihez nem kell nagyon éles szem, és észrevesszük, és megpróbáljuk azt, hogy nem üvöltünk együtt a farkasokkal. Megpróbáljuk azt, hogy más-képp csináljuk. Úgy csináljuk, ahogy elvárnánk a társadalomtól, ahogy elvárnánk a többi embertől, úgy csináljuk mi. Tehát a tiszta levegő nem lehet feltétele annak, hogy az ember élje az életét. De az sem lehet, hogy valaki annak kedvéért, hogy használni tudjon, és a nem tiszta levegőn javítson, befekszik a sárba. Tehát a megalkuvás nem mentség, vagy a megalkuvásra nincsen mentő körülménye az embernek, semmiféle társadalmi zavar nem ad mentő körülményt. Ami a sportot illeti, nagyon úgy érzem én is, hogy sok megy el kirakatra belőle. Azt nem mondom, hogy mindenkinek nagy szüksége van a mozgásra. A mozgás egy jó dolog, társadalmi szinten persze hogyha többet mozognának az emberek, fizikai megerőltetésnek jobban kitennék magukat, akkor az társadalmi szinten biztos hogy visszaigazolódna, hogy jó dolog. De hogy kinek mikor mit kell tenni, mikor kell fizikai munkát végezni vagy mikor kell kocognia vagy fekvőtámaszt csinálni, ez teljesen egyénre szabott és teljesen... Szóval mindenkinek szabadnak kell lenni ebben a kérdésben, és a lelkiismeretére kell hall-

gatni. Nem gondolom azt, hogy az élsport túlerőltetése bármely társadalomnak hasznára lenne. A miénknek sincs hasznára. Parancsolj...

– (nem lehet érteni)

B. A.: Az öttusa szövetség elnöksége nem nagyon örült nyilván a filmnek. Az a kéreg, ami előzőleg már képeződött közötttem, az még keményebbre és egységesebbre állt össze. Olyannyira, hogy amikor a film bemutatása után másfél évvel egy új sportvezetőt kapott a magyar sport, az illető hivatalba lépése után kettő héttel engem az öttusa szövetség elnökségéből – ebből az egyébként gittegyletből – kirúgott. Anélkül, hogy valaha láttam volna, valaha hallottam volna róla, azt sem tudtam, kicsoda. Kaptam egy levelet, hogy köszöni az addigi tevékenységemet, és számít, de hát az elnökségi tagságom ezennel megszűnt. Tudtam tulajdonképpen, hogy ezzel ugyancsak... hogy mondjam... olyan hibát követett el, ami miatt az egyik szemem sírt, a másik nevetett. Az én helyzetemben is úgy járt el ez a vezetés, mint ahogy nagyon sok emberrel eljár, ha hasonlóképpen éli az életét. Az enyémben azért érdekes ez, és azért kötelez engem más életútra, mint mást, mert az én helyzetem nagyon mérhető. Feketén-fehéren mérhető teljesítmény van mögötte. Ami talán kicsit olyan is, mint púp a hátamon, de jogosít, és kötelez is. Miután ő engem így kitett az öttusa szövetség elnökségéből, utána még egy hosszú kísérletet tettem arra, egy ilyen portási állásban, hogy hátha meggondolják magukat, de nem gondolták meg. Pedig egy ilyen éhségsztrájkos helyzet volt, de ez a *Küldetés* című film ez nem használt a további sportbeli, konkrét sportbeli karrieremnek, annál inkább egy másik lehetőségnek, amit sokkal gazdagabbnak és teljesebbnek tartok, mint azt, amit én gondoltam magamnak életpályául. Parancsolj...

– (nem lehet érteni)

B. A.: Ha újra születnék? Nagy szerencsém van, mert ez egy olyan lehetőség, amivel nem kell játszani, mert úgyse tudok újra születni. Egy élete van az embernek, végigéli, olyan, mint egy egyirányú utca, nincs rajta rükverc, nincs olyan, hogy még egyszer próbálom, ha az előbb nem sikerült, nincs utóvizsga, abban az értelemben, ahogy te felvetted, és annyira meddő alternatívának tartom, hogy játszani is nehéz vele. Tudniillik szóval nem fordulhat elő az, hogy még egyszer abba a helyzetbe kerüljek. Mindenkinek van egy darab élete, itt a nyílam, mibe lőjem alapon, azt lehet elkótyavetyélni, és azt lehet felhasználni valami jobbra. Nem tudom, hogy lenne, ha még egyszer születnék, de hát ilyen, úgy néz ki, hogy nem fog előfordulni. Parancsolj...

– Szeretném megkérdezni, hogy lejársz-e még uszodába?

B. A.: Nem járok le uszodába, mert ha lemennék, csak lelkiismeret-furdalással mennék le, mert kellene vinni a gyerekeimet is, és olyan sok a munkám most ezen az építkezésen, hogy minden mozgásigényemet kielégítem ott a malterkeverésben, betonkeverésben. Most kis téli szünet van, ez a pihenőszakasz, de nem járok le az uszodába. Budakeszin lakom, kinn, bemenni, nem járok le. A kocogás az, ami a sporttevékenységet jelenti, ha jelenti, de ott is tavaly tavasszal fociztam, kifordult a bokám, olyannyira, hogy gipszbe tették, sokáig azzal nyüglődtem, és még abból is le kellett álljak. De aztán most újrakezdem. Parancsolj...

– És mi lett azzal a kis falusi házzal...

B. A.: Az megvan most is. Csak azt, amikor megvettem a testvéremmel, a nővéremmel közösen, akkor még nem voltam nős, még nem volt gyerekem... fordítva, nem volt gyerekem, még nős se voltam, és egy olyan falu, amit visszafejleszt a járás. Nincs közmű, nincs iskola, nincs közért, nincs buszjárat, tehát ott gyerekeket felnevelni nem lehet. És a filmben is azt mondtam, hogy ha Pesten végképp ellehetetlenülök, akkor költözöm le oda. És nem lehetetlenültem el. Másképp alakult az életem, mint én gondoltam. De éppen hogy az ellehetetlenüléssel ellentétes irányba változott. Parancsolj...

– Azzal kapcsolatban szeretnék megkérdezni valamit, hogy azt nem hiszem el, először is, hogy egy ember, akinek az egész életét a sport tette ki, az egyszerűen egy pont után azt tudja mondani, hogy többet nem érdekli egyáltalán a sport, és a másik pedig, hogy végül is az, hogy annyi rúgást kaptál az életben, hát konkrétan mondjuk az öttusa szövetségtől, hogy én nem tudom, én azt egy természetes reflexnek tartom, hogy ilyenkor esetleg, ha másért nem, dacból... hát külföldi ajánlatok nyilván voltak vagy bármilyen ajánlat, akkor ott bebizonyítani, hiszen mondtad, annyi tartalék és annyi elképzelés volt benned, hogy szerintem valahol az lett volna a természetes, hogyha erre nem volt lehetőség, hogy itt, Magyarországon ezt megvalósítsd, akkor valahol. De hogy ezt kiadd magadból. Mert végül is ez is lehetett volna egy életcél.

B. A.: Én nem érzem úgy, hogy én így megsérültem volna. Ha én megsérültem volna, nem mentem volna el belovaglónak. Tehát nem tudod elképzelni, hogy mi hat éven keresztül belovaglónak lenni, az azt jelenti, hogy hat éven keresztül egy, két, három ember belém törölhette a cipőjét. Meg is tette, de nem sértődtem meg. Tehát ezt nem tartom... információhiány tenálad, nyilván ezért mondtad azt, amit mondtál. Nem volt sértődés bennem. Aztán a másik, hogy engem nem az öttusa köt. Én nem úgy az öttusához kötődöm desztilláltan és esszenciálisan. Ha valamihez kötődtem, én *a magyar öttusához* kötődtem. És ha a kettő közül valamelyiket el kell engedni, az öttusát engedem el inkább. Azért, hogy elmenjek valahová... Mit bizonyítottam volna be? Engem gyaloghintón elvittek volna Hegyeshalomig, csak menjek. És nem lett volna úgy, hogy a feneke ki van vágva a gyaloghintónak. Naponta friss virág lett volna mindig a tetején, csak menjek el itthonról. De nem kívántam elmenni, függetlenül attól, hogy én, ha elmegyek, két hétig elmegyek, de utána vágyódom vissza. Én egy olyan alkat vagyok, aki itten 100–200 kilométeres körzetben elsertepertél. Nincsen... Nem volt kedvem, mit tudom én, a hosszú hajú kanadai Jackie Joe-nak megmondani, hogy ne így tegye a könyökét, hanem amúgy tegye a könyökét. Anyagi előnyökkel nyilván járt volna, de úgy gondolom, hogy jelenleg is vagyok olyan anyagi szinten, hogy nem kell lelkiismeret-furdalást csinálnom amiatt, hogy nem mentem nagyobb összegeket gyűjteni. Nyelvet tanulhattam volna, de mire használtam volna itt, Budakeszin? Nem túl sokra... És nem is akartam azt a lehetőséget magamnak kiragadni a sorsomból, amely lehetőség általában az embereknek Magyarországon nem áll rendelkezésére. Én azokat a versenyfeltételeket akartam magamnak megtartani, amely versenyfeltételek mindenkinek megvannak. Talán hitelesebb, amit gondolok, vagy amit mondok, éppen ettől. Mert ha elmentem volna, és úgy visszajövök, akkor mindenképpen a hajszálgökök megcsínylették volna ezt a távozást. Ha valaki valaki iránt szeretettel van, akkor nem lehet az, hogy kisapám, vagy anyuskám, vagy édes szerelmem, most egy kicsit elmegyek egy-két évre, majd visszajövök. Nincs ilyen. Elmenni, meghalni, azok közel vannak egymáshoz. De nem azért nem mentem el, mert én valami patetikus hevülettel lennék a nemzet iránt vagy a környék iránt. Nem volt kedvem. És ez... voltam már... addigra már jutottam abba a szabadságba, hogy amihez nem volt kedvem, ne csináljam. Parancsolj...

– A feleséged mivel foglalkozik, és hány gyereketek van?

B. A.: A feleségem háztartásbeli, és január 20-án szülte a hetedik gyermekét. Visszakerültem a tenyésztésbe. Parancsolj...

– kicsit zavart engem az, hogy olyan embereket, akik És a másik gondom az, hogy minden versenyzőnek, és gondolom, hogy ilyen nagy bajnokoknak is, mint te, van egy ilyen háttér, amire támaszkodhat, tehát egy társadalmi háttér, ami lehet a család, lehet egy közösség, ahol mit tudom én, edz naponta, hogy

B. A.: Talán nem figyeltél, mert még név szerint is említettem. Egyetlenegy embert említettem, nem akartam neveket említeni egyáltalán, mert az veszélyes, hogyha a jót vagy rosszat egy-egy embernek a nyakába varrjuk. De van olyan edzőm, akit annyira szeretek, becsülök, hogy még név szerint is kivételt tettem. Név szerint megemlítettem az egyik edzőmet. És több edzőt is mondtam, vívóedzőt satöbbi, satöbbi, mondtam, nagyon sokat tanultam, nagyon sokat köszönhetek nekik, és becsülöm őket. Ilyen természetesen volt. De én 1962-től egész a versenyzés befejeztéig, még tizenegy éven keresztül a saját magam edzője voltam. És nekem senki nem szólt bele egy idő után, 1962 után a munkámba, hogy mit csinállok, hogy csinállok. Én magángazdálkodóvá váltam... (I. kazettaoldal vége)

... nem köteles jobbról a kurucokat, balról a labancokat még a képre odafesteni. Egy szál egy embert lerajzol, lefest, kész. Az egy másik kérdés, hogy festünk kurucokat, festünk labancokat, de ez a film terjedelmében, hangnemében, szándékában nem viselte el azt, hogy ilyen nagyzenekari előadás legyen. Inkább pentaton dallam. Egy kis furulyasíp, de lehet, hogy az is néha emberekben gondolkodást jobban kezdeményez, mint egy hattagú gitáros pádiumi társaság. Parancsolj...

– Ma is úgy érzed, hogy a csúcson kell abbahagyni a sportolást, vagy egy kiemelkedő ...

B. A.: Ezt nem érzem általánosítható gondolatnak. Van, akinek az az útja, hogy tovább versenyezzen a csúcsa után is, és ameddig meg nem hal, ameddig mozogni tud, vegyen részt versenyeken, kocogjon, dolgozzon, és van, akinek a csúcs előtt, van, akinek a csúcs után kell abbahagyni. Nincs rá sablon. Énnekem így alakult. Valahogy ez jutott. Nem sablonnak szántam, nem mindenkire érvényes igazságnak. Mint ahogy a filmet se. Parancsolj...

– Mi a véleményed a mai magyar öttusasportról?

B. A.: Úgy érzem, hogy teljesítményét illetően feljövőben van, mivel két-három tehetséges fiatal versenyző – kettő elsősorban –, amely reményteltesebb. A közvetlen rivalizáláson át nagy teljesítményre sarkallhatja a sportágot, és egymást tudják üzni, hajtani. Én úgy gondolom, hogy a teljesítmény az csak az egyik mutatója egy sportágnak, egy közösségnek. Lehet, hogy valahol nagyon rossz teljesítmények vannak, viszont a közösségnek az állapota, a leglényegibb állapota az jó. És lehet fordítva is. És lehet, hogy a teljesítmény is jó, és a közösségnek a szelleme, a szellemi állapota is jó. Én arra jöttem rá, hogy egy közösség, egy társaság, egy-egy ember annál könnyebben tudja kihozni magából a benne lévőket, minél inkább tiszta, egyszerű, kiszámítható az a légkör, amelyben tartózkodik. És azt gondolom, hogy egy vezetőnek – így egy sportvezetőnek is – az a dolga, hogy ne legyenek homályok, ne legyenek koszoskodások, hanem egyértelmű, nyílt legyen a körülmény, a szellemi körülmény. Vagyis mindenki nyugodtan mondja azt, amit gondol, merje azt mondani, amit gondol, merje a saját véleményét újraformálni, ne kelljen félnie attól, hogyha kimondja a gondolatát, azért

hátra vágják, ne féljen attól, hogy a felvállalt igazság miatt hátrányokat szenved. Ez egy vezetésnek a célja kell legyen. Merthogy aztán mikor, hol nő ki egy olyan ember, aki kosárszámra hozza az aranyakat vagy mikor alakul egy olyan csapat, azt nem lehet kiszámítani. Csak egy sportvezetőnek mintegy repülőteret kell biztosítani annak az embernek, embereknek, akik a nagy teljesítményt majd hozzák, akik a mindenkori mezőnynek a tetejére állnak, és onnan dobbantanak. Tehát készenlétet kell produkálni. Ha ez megvan, a dolog egyszerű, ha nincs meg, akkor úgy gondolom, hogy a közösség... a vezetés és ezen keresztül a közösség nem tölti be azt a feladatot, amire rendelve van. Mert a közösségeknek úgy kell működni, hogyha valaki belekerül, és öt év múlva vagy tíz év múlva vagy húsz év múlva kikerül belőle, bármilyen más társaságba eljut, ott azt mondják neki, hogy nem tudom én, a korom az zöld, akkor mondja azt, hogy kérem szépen, én tudom, hogy itt mindenki azt mondja, de én úgy látom, hogy a korom az fekete. Hogy erre a képességre, erre az elszántságra eljusson. Hogy ne beszéljen mellé semmiféle szent cél érdekében. Akkor jut el abba a helyzetbe, hogy a saját energiáinak a végére jut, és akkor jön rá, hogy ki kell ahhoz, hogy az energiahíányban, az energia megszűntével az ember a forrást megtalálja.

– ... Balczó-mondat – legalábbis számomra – fogalommá vált. ... kapcsolatot ...

B. A.: Semmilyen formában nem. Köszönőviszony... Ha találkozunk, én köszönök. Egy darabig volt, hogy az egyik tagja ennek a triumvirátusnak nekem vagy másfél éven keresztül nem köszönt, fiatalabb letére. És egy idő után gondolom, hogy nem érdekes. Gondoltam, hogy majd én köszönök előre. Köszöntem előre, nem fogadta. De annak ellenére, amikor én kezdtem köszönni, valahogy nyerő helyzetbe kerültem az előzővel szemben. Mert tudtam, hogy találkozunk, és akkor én köszönni fogok, ő nem fog köszönni, és én nyugodt vagyok, ő pedig nem. Ezt lehet sablonnak tekinteni, nem úgy, mint a versenyzés abbahagyásának a kérdését. Tehát ha valaki kezet nyújt azoknak... vagy nem is kezet nyújt, hanem jó szívvvel van azok iránt, akik ellenségek, az mindig annak jó, aki ezt a kedvezményt, ezt az előleget megadja. És annak, akinek megadja, annak bizony nem jó. Úgy van az Ószövetségben, hogy: eleven szent gyűjt annak a fejére. Az eleven szén az, amelyik éppen ég. Attól, hogyha jót tesz annak, aki neki árt. Ami... nem ugyanazon a módon gondolkodunk, és köztünk voltak olyan események, amelyek engemet abból a parolázási kapcsolatból kizártak. Azt hiszem, épp Nagy László mondta azt, hogy mindenkit megölelhetek, de bárkivel nem parolázhatok. Nem tudom, hogy pontosan, szó szerint hogy van, de az értelme ez. Itt nem azt mondom, hogy én jobb lennék, csak másképp gondolkodom. Én így gondolom. És az embernek nem kötelessége magatartásbeli azonosságot vállalni semmiféle ügynek a megvalósítása kedvéért.

– (Nem lehet érteni.)

B. A.: Valóban, a versenyzéshez engem az kötött, hogy mérhető világ, és a jelenlegi tevékenységem valóban nem mérhető, senki se fog nekem egy statisztikai adattal előállni, hogy ennyi emberrel beszélél, így és így, jól, rosszul, hibásan, mellébeszélél, jót mondtál, és ennyi emberen mozdítottál ennyit, meg meszes gödörbe löktél, nem lesz egy ilyen statisztikai adat. Annak ellenére vannak helyzetek, amikor az embernek a mérhetőség hiányában is kell menni, dönteni, vállalni. Én úgy gondolom, hogy az én előéletem, amikor mérhető világ volt, az egy olyan lehetőség volt, hogy sok tapasztalatot gyűjtöttem, sok törvény tisztázódott. Valamit csináltam, aznap nyilvánosságra került annak a jó vagy rossz mivolta. Vagy két hónapon belül vagy egy éven belül kiderült, hogy jó vagy nem jó. Ez egy állandó mérlegre állási lehetőségem volt. Úgy gondolom, hogy sokkal sűrítettebb életet éltem végig,

mint azok, akik, nem tudom én, egy hivatalban dolgoznak, vagy egy közértben eladnak, vagy egy akármilyen más tevékenység, vagy nem akármilyen, de nagyon sok tevékenységet folytatnak. Tehát bizonyos kiválasztottság volt, bizonyos kedvezményezett, hogy sokat tapasztalhattam, sokat gyűjtöttem ismeretben. És most úgy gondolom, hogy építeni kell azokra a tapasztalatokra is, amik akkor összejöttek. Most már egy sötétebb világ, nehezebb eligazodni, de ha egyszer valaki, egy vak ember, aki valamikor látott, és úgy vált vakká, az tudja, hogy merre kell menni. Jobban el tud igazodni, mert a képzeletében, az egész rendszerében benne van az, hogy merre volt ez, merre volt az, és be tud azonosítani bizonyos gondolatokat. És nekem így előnyöm volt a versenyzés, ahol gyűjtöttem sok mindent. És a feladatnak meg az érdekesnek a kérdése. Megint Nagy Lászlót idézném, aki azt mondta, épp Kósa Ferencnek, amikor el volt keseredve, hogy: a baj akkor kezdődik, amikor az emberben felvetődik, hogy vajon érdekes-e. Tehát amikor ez felvetődött, akkor már vége, akkor szinte már vége. Tehát annak elébe kell menni, hogy ez felvetődjön. Nem lehet kérdés. A Biblia is úgy kezdődik, hogy nem kezdi az Isten létét igazolni, azt nem is vitatja. Szó sincs arról, hogy Ő ne lenne. Tehát amint vita tárgyává válik, hogy a 2×2 vajon 4-e, és érdekes-e ezt kimondani vagy nem, akkor már baj van. Akkor már túl van valaki azon a botlásán, amit nem jó elvéteni. Parancsolj...

– A filmben volt egy olyan mondatod, hogy: futásomat elvégeztem, hitemet megtartottam. Mire értetted ezt a hitet, és megvan-e mindenben?

B. A.: Nem tudom, hogy hallottátok-e hátul, hogy a filmben azt mondtam, illetve azt mondtam volna, hogy a futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam. És hogy ez a hitem megvan-e, és mire értettem ezt. Én egy könyvet idéztem, Moldova Györgynek a *Negyven prédikátor* című könyvét. Abban valaki, az a bizonyos Pinkovicz, aki meghal, végig hú marad, és miután már levágták a fejét vagy keresztbe vágta a hajóskapitány, egy szelencét találnak a nyakában, és abba van az beleírva, hogy a futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam. Nem magamról mondtam, semmiképpen nem magamról. Az ember ilyet akkor mondhat, amikor a halálához kerül. Vége, be van fejezve, vége a versenynek, akkor tisztázódhat, hogy megtartotta-e a hitét – nem. Elvégezte a futását vagy nem. Halála előtt ezt senki se mondhatja, én se. Csak azt mondtam, hogy ezt elolvastam, és ez ilyen és ilyen hatással volt rám. Tehát ez a hitnek a megőrzése az az embernek feladata, az ápolása, növesztése. Van hányada az embernek benne, ha már egyszer megvan, hogy mennyire él vele, mennyire nem él vele. Úgy van, hogy a legkülönbek is megtántorodnak. De az csak a legvégén dől el, hogy valaki megfutotta-e kellőképpen a pályát vagy nem. Amikor meghal valaki, akkor van egy zárszámadás. Húznak egy vonalat, van egy összeg, vannak pluszban, mínuszban, nullán. És ez akkor dől el. És addig sok minden lehetőség van, hogy az ember él valamivel, meglévővel, vagy visszaél. Parancsolj...

B. A.: Azért azt mondani rám, hogy magányosan éltem az életemet, azt nem nagyon lehet. Mert az edzőtábori szobában össze voltam zárva kettő, három, négy, nyolc emberrel, és az edzéseken... azért mindig edzéseken, edzés között előtt együtt voltunk. Hát vívni nem lehet az embernek, csak hogyha partnerekkel, mesterekkel, például hogy mást ne mondjak. Aztán futásnál is nagyon sokszor sokkal jobb, ha az ember nem egyedül fut, és ezt a lehetőséget sokszor kihasználtam. És hát buszban összezárva órákat ültünk, mentünk, izzadtam, meg nem izzadtam, szóval azt mondani, hogy én nem voltam közösségben, nem voltam egy tagja közösségnek, közösségeknek, azt nem lehet mondani. Kétségtelen, hogy van az ember erő-

feszítésében egy olyan hányad, amikor érzi az ember, hogy akárhányan veszik körül, akárhányan tapsolnak vagy drukkolnak, mégis nagyon-nagyon maga van. Egymaga van. Magára van utalva, magára van kárhoztatva. Ez egy másik kérdés. De minden igyekezet, amely a teljesség igényével zajlik, az embert egy olyan területre viszi, ahol a magáncélját – és talán a filmből inkább ez jött ki –, mintsem a társtalanság vagy közösségnélküliség. Tehát nem érzem egész pontosnak a szembeállítást. Kétségtelen, hogy most több emberrel találkozom, olyan értelemben, amilyen értelemben most is. Tehát a megfogalmazási kényszerek most szaporábbak és nagyobb erejűek, mint akkor voltak. De ennek az iránynak vagy helyzetnek is megvan a maga prése és a maga talán veszélye vagy önkiszolgáltató vagy ki nem szolgáltató frontjai. Mert minden ilyen beszélgetésen én is elárulhatok valamit, és lehetek hűséges hozzá. De azt tudom, hogy ha a magamét mondom pusztán, akkor nem tudok azon a hányon pótolni, amelyek az emberekben általában vannak. Tehát nekem igényt kell tartani arra, hogy az a bizonyos lélek valamit sugjon. Hogy aztán mennyire vagyok nyitott rá és mennyire nem, mennyire veszem észre, mennyire van a fülem bezsírosodva, az változó. Nagyon sok dolognak a kimondásához nem értelmi képességek szükségesek, hanem a mersz. Sokszor érzi az ember, hogy valamire nagyon nagy kedve lenne, például kimondani. És úgy érzi, hogy jó is lenne, csak a mersz nincs együtt. Sokszor lehet hallani ezt, hogy kedve lenne, de mersze nincs. Pedig az embernek élete nagy pillanata mindig az, amikor az elgyávultból felbátorodott lesz. Amikor az a változás megtörténik, az a nagy pillanat. Az a valami belső kinyílás, valami gazdagodás, valami életre kelés. De ez is csak egy előképe egy életre kelésnek, ami az lefokozott és félelmek között vergődő embernek, tanácstalan embernek a legmélyebb belső kényszere, a belső kényszernek valami kiteljesedése vagy helyretalálása, amikor az ember abból a négykézlábas állapotból vagy tetszhalott állapotból, halott állapotból életre kel. És én úgy gondolom, hogy itt van szerepe Jézusnak, aki azt mondja, hogy újonnan kell tinektek születnetek. Máshol úgy van fordítva, hogy felülről kell születnetek. Amikor valami olyan járja át az embert, amelyet nem lehet szavakkal átadni, de érzi, hogy több mint az előző. Más, mint az előző. Olyan, amit nem tudott elképzelni. Mert ha el tudta volna képzelni, már nem is vonzotta volna talán. Tehát az embernek ez a legnagyobb fordulópontja. És erről tudni kell, és ez olyan, hogy... a születésben is benne van, hogy nem magamat szülöm meg, nem önerőből születek, hanem valaki új világra hoz. József Attila, jóllehet, azt mondja, Flórához írja a verset, de erről ír, hogy: tudnál-e engem új világra hozni? De hogyha az ember átteszi az újjászületésnek a forrását Flóráról a legigazibb helyre, akkor sokkal erősebb a vers – legalábbis számomra.

—

B. A.: Talán nehéz egy ilyen kérdést megválaszolni, mert a boldogságok nem hasonlíthatók egymáshoz, de amit az előbb is épp említettem, hogy a boldogság vagy a legnagyobb élmény mi, amikor az elgyávultból felbátorodott lesz, a legnagyobb élményeim nem eredmény... a győztes versenyek utáni az eredményhirdetések voltak, hanem esetleg a verseny közbeni...

— Én sem arra gondoltam, hogy ott fönn állni a dobogón, hanem amikor ...

B. A.: Az addig eljutásnak nincsen egy olyan csúcsa, amelyik egy eseménnyel lehetne azonosítható. Feltétlenül valami belállapot-változással hozom összefüggésbe azt a felszabadultságot és örömet, vagy mondjam ezt, hogy boldogságot, talán a béke vagy egyensúly még fontosabb, tehát belállapot-változásokkal hozom összefüggésbe. És az ilyen belállapot-változásra a lehetőségem most is megvan. És azt hiszem, hogy a kérdést jobban megvilágítja

az, hogy nem szeretnék visszamenni az életemnek egyik pontjára sem. Nem szeretném, ha fiatalabb lennék egy évvel vagy tíz évvel vagy hússzal, és újraélni egy-egy alkalmat. Valahogy ezt az egyirányúutca-mivoltot vagy ezt a rükevrc nélküli életet tartom jónak. Nagyon sok előnye van, és nagyon sokra jogosítja az embert. Az én életem, csak nekem van, senki másnak, nekem ebben jogom ezt és ezt tennem, de kötelességem egyúttal ezt és ezt így és így tenni. Tehát a boldogság szó az maga egy kicsit nehezen körüljárható. De valami egyensúlyi állapot vagy valami origóba[n] tartozás, tartózkodás, valami olyan állapot, ami... érdekes, hogy idefelé jövet éppen ezen gondolkoztam, hogy milyen az. Valami olyan megérkezés, amelyben az ember úgy érzi, hogy nem hiányzik semmi az érzetéhez. Nem hiányzik semmi. És nincsen semmiből se olyan mennyiség, ami fullasztaná. Valamilyen egyensúly, egy olyan egyensúlyi állapot, aminek a kedvéért az ember tehet lépéseket, de ahhoz, hogy megvalósuljon, kell egy külső komponens. Egy személy. Ezt én így tapasztaltam, hogy ha ezt a személyt az ember keresi, könnyebben megtalálja, mint akkor, ha nem keresi. Aki keres, az talál, és aki zörget, annak megnyitják. Ha valaki elmegy az erődbe, és kéz a kézben sétál valakivel, az is találhat gombát, de ha egy kosárral a karján megy, azért, mert főzni akar, mert éhes, nagyobb valószínűséggel fog gombát találni. Tehát van, akinek nincsen szándékában ezt az utat megtalálni, és mégis megtalálja. De a kereső ember az találó emberre válik egy idő után. Nem is az a lényeg, hogy az ember találjon, hanem ha valakiben megindul a keresés, az már a megérkezés. A keresés feladása és az előző keresésnek az értelmetlenné nyilvánítása az inkább a halál. Parancsolj...

– Úgy érzem, most kiegyensúlyozottabb vagy, mint a film

B. A.: Én is így gondolom, mert akkor még volt egy veszíteni valóm. És ameddig az embernek veszíteni valója van, addig sokkal nehezebb egyensúlyban járni. Akkor énnekem még esélyem volt arra, hogy az öttusasport szakmai szempontból tetejére kerüljek, és végezzem azt a munkát, amire rágyúrtam is. Tudtam akkor, hogy a filmben elmondottakkal ezt az odakerülésemet valószínűsíthetem, és lehetetleníthetem. És úgy gondoltam, hogy ez a lehetőség, ami még megvan, nekem a filmbeli mondatokkal ezt a lehetőséget nem szabad óvnom. Mivel olyan sok ember szeme láttára, füle hallatára szólalok meg, hogy nem szabad elkezdni ügyeskednem és lavíroznom, és másképp fogalmazni a gondolatokat annak kedvéért, hogy majd odakerüljek. Akkor valószínűleg ilyen mondatot kellett volna mondanom, hogy minden nagyon szép az öttusában, minden nagyon jó, már csak én hiányzok. Valószínűnek tartom. De azt is tudtam, hogy több ilyen lehetőségem talán, mint amit a Kósa Ferenczel való megismerkedésem és találkozásom adott, talán nem lesz. És most ki kell mondani azt, ami az én életemet is kockára teszi, és valóban a karrieremet kockára tette, sőt, a karrierem, az, amit én szántam magamnak, az el is bukott. Csak akkor én nem gondoltam, hogy helyette egy gazdagabb és szebb lehetőség jön cserébe. És ezt lehet sablonnak tekinteni, úgy gondolom. Hogyha valaki a meglévő, a meggyőződése vagy valamiféle hűsége kedvéért kockáztatja, lehet, hogy nem is veszíti el. De ha elveszíti, akkor előbb vagy utóbb, de cserébe egy olyan lehetőséget kap, ami sokkal gazdagabb és teljesebb, mint amire ő számított a legvadabb álmában is. A filmben egyébként a fordulópont ebből a szempontból az első forgatási napon volt. Az első... kicsit visszább megyek. A tanulhatnékotokat ha vissza tudjátok még tartani, akkor elmondanám röviden, hogy én 1976 tavaszán ismertem meg Kósa Ferencet, a filmnek a rendezőjét. És amikor több órát beszélgettünk, mert le kellett menni Nyíregyházára, meg vissza, több óra után azt mondta, hogy szándékában van egy portréfilmsorozatot csinálni, és abban, ha én partner vagyok rá, lennék az egyik tag. Latinovits Zoltánról akart csinálni, Béres József biológusról, és én lettem volna a harmadik. És rövid gondolkodási idő után azt mondtam, hogy igen, örömmel veszek részt, mert Kósa Ferencet olyannak ismertem

meg, aki az én életem kapcsán nem valami olcsó limonádét fog csinálni, hanem ezt a lehetőséget, amit az én életem, előéletem és szituációm, sorshelyzetem hoz, ezt valami jóra felhasználja. És örömmel voltam neki partner. És ő látta, hogy a feleségem várandós. És kérdezte, hogy hol fog szülni a feleséged? Mondtam, hogy a MÁV kórházban. Az mondja, igen?! Az én feleségem is ott szült egy évvel ezelőtt. És melyik orvosnál? Kiderült, hogy ugyanannál az orvosnál fog szülni az én feleségem, ahol az ő... akinél az ő felesége szült. Tehát ilyen egybeesései is voltak az életünknek, sok más egyében túl. Tehát nagyon könnyű volt szót értenünk, ő elkezdett egy mondatot, én befejeztem a megbeszéléseknél, és fordítva. És azt mondta, hogy na, jól van, amikor majd csináljuk a filmet, kimegyek a kórházba, és lefilmezem, hogy mit gondolsz, mi jár az eszedben. És hát nem volt semmi terv, elképzelés satöbbi, de mikor bevitettem a feleségemet, a kórház folyosójáról telefonáltam neki, hogy siessen most már, mert a feleségemet már behoztam, és már bent van a szülészeten. És akkor ő kocsiba vágta magát, valami egyszerű, 16 mm-es gépet hozott, egy ember jött egy lámpával, egy másik egy magnóval. Ennyi volt a stáb. És akkor engem leültettek a kamerával szemben, és ő pedig elkezdett kérdegetni engem. Nem tudtam, mit fog kérdezni, nem tudtam, mit fogok válaszolni, de arra jöttem rá, hogyha valaki sok ember előtt szólal meg, akkor egyetlen támpontja lehet, az, hogy mit tart a maga részéről leginkább őszintének, és azt kell mondani. Mert hát hogy ugye a kapcsolatot persze nem a... az őszinteségnek sok fajtája van, de az őszinték közül megtalálta azt, ami leginkább pótolja a meglévő szükségletet, azt kell ki mondani. De egy ilyen helyzetben megkérdez valamit, hát csak olyan közvetítésfélét igyekeztem adni az agyamból. De, furcsa módon, megkérdezte azt, hogy és mitől várod az életed elrendezését. És 1976 nyarán én már tudtam, hogy tőlem a legbecsületesebb válasz erre az, hogy attól, hogy majd az Isten elrendezi. Tehát belegondoltam abba, hogy ha ezt kimondom, nagyon sok ember nem fogja megérteni, hogy mi az, hogy az Isten elrendezi. Hogyhogy? Egy ember, aki izzadt, futott, tervezett és erőlködött és sok mindent elért, most meg azt mondja, hogy az Isten majd elrendezi? Nem érthető annak, aki nem tudja azt, hogy az Isten mit akar, meg mit nem akar. Az Isten nem lefelé akarja beszélni az embert a tevékenységről, az igyekezetről, hanem valami mást. Az ember, ha a sorsát alakítja, van egy hányad, amit ő megtehet, de hogy a sorsa hogy fog elsülni végül is, az nem száz százalékig az ő kezében van. Tehát van egy hányad, ami nem őrá tartozik. És az, amit már nem tehet meg, ami túl van azon, ami tőle tellett, az az, ami az Istenre bízandó. Tehát ez azt jelenti, hogy az, hogy minden gondolatotokat őreá vessétek. Nem azt jelenti, hogy ne csináljatok semmit. Mindent tegyetek meg, és ami azon túl van, azzal ne törődjétek. Amire a lelkiismeretek kényszerít, az kötelező rátok nézve, a többi meg nem. Azt engedjétek el. Ne aggódjatok, nincs közöttök hozzá, azt én rendezem. Annak arányában, amilyen arányban ti hűségesekek voltatok, a lelkiismeretekben hallottakhoz. Tehát én ezt tudtam akkor már. De ha ezt így kimondom, hogy az Isten majd elrendezi, mindenki egy olyan kétellyel jön, amivel te is jöttél. A kérdéssel. És azt is tudtam, hogyha kimondom, akkor a baráti köröm teljesen megváltozik. Mert azt mondják, hogy édesapám, ha valamit akarsz ebben a sportágban, akkor ne ezt mondd, hanem mondd azt, hogy mit tudom én, a társadalmi összefogás vagy mit tudom én, valamit. Majd csak ... És ebben jó volt a szimatom, mert nagyon sokan így ezt mondták a barátok közül. És végül azért mégiscsak kimondtam azt, hogy az Isten majd elrendezi, és az volt az érzésem, mintha ülnék egy csónakon, és egy parttól elrúgnám magam. De miután kimondtam, valami jó érzés töltött el. És ez bennem úgy fogalmazódott meg, hogy miután én ezt a mondatot kimondtam, mintha az Isten azt mondta volna, hogy ha te vállalsz engem az emberek előtt, én is vállallak. És a filmet majd én rendezem, a filmnek a sorsát. És attól kezdve a dolog másképp ment. Attól kezdve nekem bármit kimondani a filmen már egyszerűbb volt, mert a legnagyobb örültséget, vagyis hogy én akarok valamit, bármit is bízni az Istenre, elképzelem, hogy van, elhiszem, hogy van, sőt, még beleszólása van az életembe olyan mó-

don, hogy még el is rendez, ez az emberek szemében a legnagyobb örültség. Ezt kimondtam, a többi az már gyerekjáték volt. Akár még 1956-ot érinteni, megemlíteni és beszélni róla, sportvezetőt név nélkül minősíteni, helyzetet, történelmet körüljárni gyerekjáték volt ehhez képest. És mondom, az első forgatási napon, csak a filmben később került be. Nem tudom, honnan kanyarodtunk... Ja, igen, hogy az egyensúlyom, hogy nyugodtabbnak vagy békésebbnek látszom. Úgy gondolom, hogy valamiről nem vagyok lemaradva. Valami folytonosságot élek, élvezek. És ez talán összefüggésben van azzal, hogy ilyenkor, mikor ilyen beszélgetés van, azt az örültséget, amit a kórházi jelenetben vállaltam, azt az örültséget a jelenlévők előtt milyen mértékben vállalom. De ez már az ilyen belső, kis személyes használatos, személyes használatra szóló felismerésem. De biztos vagyok benne, hogy összefüggésben van a jelenlegi állapotommal az, hogy Jézus azt mondta, hogy aki nem vállal engem ez előtt a romlott és parázna nemzedék előtt, én se vállalom azt az én mennyei atyám előtt. Aki viszont megvall engem, én is megvallom őelőtte. Tehát feltételezésem, hogy büntetlenül én már nem hallgathatnám el azt, hogy a megoldás önála van elrejtve. Csak azért nem találjuk sokszor, talán, mert sokkal egyszerűbb az egész, mint gondolnánk. Itt nincs semmi kiizzadni való. Nincs teljesítmény, amivel ezt ki lehet harcolni. Itt csak elfogadni lehet. Úgyis olyasmiről van szó, amit mi nem érhetünk meg, nem tehetünk meg. Túl van a mi adottságainkon. Az, aki adósságban van, az nem adhat senkinek se kölcsön, mert öneki sincs pénze. Nem hogy nincs pénze, nem hogy nullán van, adóssága van. Egy ilyen helyzetben adni nem lehet. Nem lehet kiizzadni. Elfogadni lehet. Csak az emberben van egy valamiféle eredendő igyekezet, cselekedni akarás, és ha ez a cselekedni akarás ez nem jut el a végéig, akkor az ember úgy érzi, hogy még neki kellene tenni valamit. Ezért nagyon sokszor csak az összeomló ember fogadja el azt az ajándékot, amit följánlott Jézus. Ami olyan, hogy keresés kérdése.

Hát akkor köszönöm szépen a meghívásokat, kérdéseiteket is, türelmeteket, figyelmeteket, és kívánom azt, hogy ami rosszat mondtam, az hulljon el. Az úgyis elhullik magától. Ha jól mondtam, annak ellenére bennetek marad, hogy én mondtam. Szervusztok.

Vasbányai F.: Köszönjük szépen.

BMK IV. a, b, c, d, e,
f, g, h

